

POGREB

Jože Felc

Medtem ko je bila Tevževa postava razpotegnjena med Samsonom in reko ter sem sledil vsakemu njenemu gibu s poželjivo slastjo, Maja je nabirala rože. Tevž je zabijal v spolzko deblo mrzle kline in udrihal po njih. Po zabuhlem obrazu so se bleščale kapljice, na koščenem hrbtu se je sem in tja utrnila kaplja. Opazoval sem ga z zavzeto prizadevnostjo. Ob slehernem gibu sem trenil s pogledom k deblu, ki je zarežalo ob vsakem zamahu. V komaj nakazano režo je vstavil nov klin in mahnil po njem. Slednjič se je deblo razklalo na dva bela kosa. Tevž se je dvignil. Njegova siva glava se je poigrala z modrino neba, natkano med belimi čipkami kopastih krp, ki so se sprehajale nad Samsonom. Maja je lezla v goščo. Po Samsonu so plahutale v prozorno zelenje odete bukve, med njimi so se belili mucki, iz tolste zemlje so dvigale glave pisane rože. Maja je ravnala šopek, jutri ga bo nesla v šolo tovarišici Elzi.

Tevž je vzel v roke cepin in me ošinil s pojavo. Sedel sem na iverih, ki so cepetale od njegovega dela in belile okolico. Oče mi je včeraj prepovedal hoditi k hlodom, mama in sestra sta ga bili prepričali.

»Tevž kolne, Tevž grdo govori, Tevž pije, vedno je pijan.«

V kuhinji je bilo tiho, sestra je hinavsko podajala mami posodo, prepričan sem bil, da oče ne verjame niti mami, kaj še sestri. Sedel sem na nasprotni strani mize in potihom klel.

»Babe hudičeve, vsi so barabe, pri moj duš da so...«

»Tevž je zapravljeno ščene, če bi bil kot drugi, bi imel družino in dom.«

Oče je molčal. Zunaj je deževalo. Kaplje so me vedno vznemirjale, deževne, potne, kaplje krvi.

»Tevž je pa za Rutarjevo Mijo grdo govoril, ko je šla v šolo.« Babe, babe, hudičeve...

»Kaj je govoril?« Mama je vedno hotela vse vedeti.

»Oblačno je.«

Oblačno, oblačno, fej te bodi smrklja. Stekel sem iz hiše, toda oče me je poklical nazaj.

»Tevža pusti pri miru, da te ne vidim več pri hlodih!«

Ta stavek je potem trepetal v zavesti kot trajen prisluh grožnje. Potne kaplje in svetlo orodje na belih ramenih pa so bili silovitejši.

Premeril sem reko in očetov stavek mi je pomenil komaj še delček pozabljene zavesti. Tevžu je rasla pod nebo orjaška skladovnica. Skla-

dovnica, zložena na križ, se nikdar ne posuje. Vedno sem se počutil nelagodno, kadar se je pred masivnim stolpom ustavil velik rdeč kamion in so mrki delavci skladovnico počasi razložili. Avto je prišel od daleč, šofer je govoril po ljubljansko. Kadar so nakladali avto, je Tevž tiho stal poleg. Ko je avto odpeljal, je šel k Čemažarju in naslednje jutro je bil včasih opraskan po obrazu. Vedel sem, kaj se je ponoči dogajalo. Pa je začel znova. Od tal je rasla v nebo nova skladovnica, z njo ponos in s ponosom molč. Včasih je nenadoma obstal in povedal drobno zgodbo iz svojega čudnega življenja. Z Majo sva vedela, da je to nenavadno pripovedovanje neprimerno opravičilo za sinočnje grde besede, ki so prisilile Mileta, Čiča, ali koga drugega od knapov, da je Tevža lopnil po zabuhlem obrazu.

Medtem ko je na rjavo mizo kapljala kri, je jokal. Jecljanje je prehajalo v trpko obtožbo davne nesreče.

»K-ka-r-rab-bi-n-n-nje-r-ri s-so m-me t-te-p-p-li, i-m-mel s-sem m-mo-d-dre k-klo-b-ba-s-se p-po r-ri-t-ti...«

Pa je sekal dalje, včasih je kopal grob.

Maja je o Tevžu vedno govorila tako kot moja sestra. Bila je vseeno mnogokrat pri njem, posebno če je bil zgovoren; zgovoren je bil, če je bil pijan ali razočaran.

Sekira se je zajedla v belo deblo. Prvi udarec je bil vedno najsilnejši. Potem je dvignil poleno in udaril še enkrat ter izustil neki glas, ki ni bil smeh niti jok niti beseda. Ta stok je potem spremljal enakomerne udarce, ki so klali deblo v pravilne špevte. Stiskal sem zobe, posebno takrat, kadar sta se oba dela masivnega polena ločevala.

»N-ni-k-kdar n-ne b-bo-s-sta v-več s-sku-p-paj.«

»Zakaj?«

Nikdar nista bila več skupaj. Toda skozi nekatere dele nikdar ne bo šla ostrina svetle sekire. Tisti deli bodo ostali vedno skupaj. Nisem ga prav razumel. Večkrat sem ga nameraval o tem povprašati. Udarjal je enakomerno in vztrajno. Skoraj vedno me je ob njem spremljal vtis Čadeževih besed:

»Dober delavec, ne dobiš ga zlepa takega, Lah! so mu zavozili življenje, kaj hočemo...«

Tudi Čadež je bil dober delavec, vedno je govoril o delu. Če je on pohvalil Tevža, potem to drži, naj rečejo babe hudičeve, kar hočejo. Pravzaprav so bile Čadeževe besede podzavestno opravičilo, ki spodbija vsako laž, spleteno na Tevžev račun. In teh laži je bilo mnogo. Nikdar se nisem vprašal, če morda niso laži. Včasih so jih babe nagrmadile toliko, da bi bil skoraj skočil k Vikitu Čadežu in ga pobaral za resnico. Vedno

sem prekrival svoje ugotovitve in izkušnje, ki so se tikale dela ali modrosti. Oboje so me naučili spoštovati. Najboljši delavec je bil oče, največji modrec pa župnik. Vse druge ljudi sem razvrstil v pisano lestvico povprečja.

Tevž je cepil in cepil. Želel sem, da bi se za hip ustavil, se usedel k meni na tla in se moško pogovoril z menoj. Razpotegnil se je od vode do neba.

Vstal sem. Ni prenehal. Hotel sem mu prestreči delo in švigniti po Samsonu do Maje, ki se je izgubila med zelenjem. Z eno roko je držal poleno, v drugi je tičala sekira in je lomastil. Topi glasovi so rezali šumenje reke, z nasprotnega brega je prihajal mlahav odmev.

Tevž je zakričal, ulila se je kri, na tla sta odleteli polovici drugega in tretjega prsta levice. Kri je brizgala po belem polenu. Iz žepa je v hipu potegnil moder robec in ga položil na konca. Mencal sem. Tevž se je s strašno ravnodušnostjo ozrl v nebo, po kosmati roki je polzel rdeč curek. Pošastna umirjenost je upepeljevala vsako hotenje. Ker sem mu vedno zaupal, se tudi zdaj nisem zganil. Ob glavnem curku, ki se je na laktu spremenil v kaplje, so se pojavljali novi. Roka je postajala ostudna. Tevž je še vedno molčal, pogledal v tla in spet v nebo. Ob polenu sta ležala rumena prsta.

»K-ka-k-ko s-se j-je m-mo-g-glo...«

Zdelo se mi je, da izginja iz njega motna modrina. V rumenih prstih je kričalo, na enem koncu je bila kri, na drugem črn noht, dolg, negovan.

»N-NE-S-SI J-JU Z-ZA-G-GREBBST V-V M-MA-T-TER-RIN G-G-GR-ROB!«

Ta dolgi stavek in velike sive oči so vdihnili vame spet vztrajnost čakanja. Dobro sem ga razumel, ganiti se nisem mogel. Vse naokoli se je stemnilo, po kolovozu se vije dolg sprevod. Maja vsem deli rože, nabrane po Samsonu. Vsi so v črnem. Ta orjaška misel je bila hip.

»N-NE-S-SI! V-V-ZE-ZEM-MI!«

Zrl je vame in bledel. Sklonil sem se in pobral oba konca. Dojel sem hlad, ki se je širil po vsem telesu. Drhtenje se je spreminjalo v trzanje, tekel sem, na Tevža nisem več pomislil, prsta v dlani sta mi vsiljevala gnus. Mrličev sem se vedno bal, ker so rekli, da so trdi in hladni. Na kolniku ni bilo nikogar, Maje si nisem upal poklicati. Slutil sem, da doma v kuhinji mama in sestra pripovedujeta očetu dolgo, zlagano zgodbo o Tevževi malovrednosti. Prsta v dlani sta postala trda in sovražna. Preden sem pritekkel do domače hiše, sem se oglednil. Nikogar ni bilo. Po Samsonu sta se razlivala pomlad in mir, med njima je bila

skrita Maja, trgala je rože za tovarišico Elzo. Meni je zaupana težka naloga pogrebca.

»V materin grob — v materin grob.«

Te tri besede sem ponavljal in trepetal. Čedalje močnejše sta me plenila strah in gnus. Vrzi ju v reko, ustavila se bosta šele v morju, pojedle ju bodo ribe, saj tudi mornarje pojedjo ribe, če potone ladja. Ko sem se do kraja zavedel te grde misli, me je prevel srh in obšla jeza. Takoj ko sem spoznal slabost, sem se spomnil, da ne vem, kje je pokopana Tevževa mama. Prebral bom vse napise, začel bom od kraja. Kako pa je bilo Tevževi mami ime? Na vseh grobovih ni napisa. Stekel sem po stopnicah in slednjič me je srečala rešitev. Skril bom najprej prsta pod stopnice in povprašal babico. Babica ve za vse grobove. Babica ne bo zaslutila moje stiske. Babica je najbolj pravična žena na svetu. Nasmehnila se bo, vodila me bo po belih stopnicah na kamniti britof in mi pokazala grob ter hkrati povedala dolgo zgodbo, ki me sploh ne bo zanimala. Potem bom opravil. Srečen sem.

»Babica, kje je pokopana Tevževa mama?«

»Prekopali so jo že pred vojno, zdaj je v tistem grobu, čakaj, kdo že, zakaj vprašuješ?«

»Tako, Tevž je rekel, da je...«

Mislil sem reči, da je umrla. Če bi ne bilo pod stopnico prstov bi se zasmel.

»Tevž si je odsekal dva prsta.«

»Prsta?«

»Kri mu je kar lila.«

»Pijan je bil.«

»Ni bil pijan.«

Zdaj me je obšel srž Tevževe stiske. Iz spomina so polzeli težki trenutki. Majal sem se na šibkih nogah, vedel sem, da mi po obrazu polje strah.

Zaslutil sem, da bo Tevžu zdaj, zdaj odcurljal zadnji hip življenja.

»Babica, če si ne bo zavezal roko mu bo odtekla kri!«

»Kri se mu bo sama ustavila.«

Babica se sploh ni začudila, ko sem ji omenil odsekana prsta. Vedel sem, da je tudi v njej nekaj umazanega prezira do Tevža. Tokrat me ni obšla kletev. Če bi bila to rekla sestra, bi bilo zaklelo v meni. Babe hudičeve.

Zdaj nisem vedel, kam naj grem. Slutil sem, da bi Platnar za to ne smel vedeti, nameraval sem poklicati Majo.

Odsekana prsta sta me počasi ustrahovala, v tem trenutku bi se jima ne upal približati. Mrliški strah, ki je opomin, grožnja, brezup

in poraz, je napolnjeval bližino. Stal sem na kolniku in čakal. Na nebu ni ostalo nič več sivih krp, iz Samsona je vrela pomlad. Razpotje me je vodilo v nenavadno spoznanje. Samson je zelen, Planina je še vsa rjava, umazana. Zato, ker tam ni nikoli sonca. To je nepomembno.

Stekel sem na britof in med belimi kamni razsikal strah pred mrtvima prstoma in pred očetovim ukazom. Niti pomislil nisem na to, kakšen bi moral biti napis na grobu Tevževe mame. Slednjič so me zavzeli napisi, vklesani v marmornate spomenike.

— če bi ljubezen govorila
in solza mrtveca budila,
ne krila tebe bi gomila. —

— Gospod mu daj večni raj,
uživati vekomaj.—

— V mladosti cvetja nas si zapustila —

Od časa do časa me je ohrabrilo dejanje. Skopal bom jamo, v jamo bova z Majo položila prsta. Na grob bova dala šopek modrih rož. Maja jih bo nabrala po Samsonu. Iz starega lesenega šparovca bom zbil krsto, na dno bom dal prtiček, ki ga bom ukradel mami. Jutri.

»Tevž si je odsekal prst.«

»Dva si je odsekal.«

Če bi to povedal sam, bi me gotovo natepli.

»Odpeljali so ga.« Sestra se je nasmehnila, smeh je bil ogabnost.

»Odpeljali...«

»Kaj se čудиš, ali se bojiš?«

Babe hudičeve, — hudičeve. Tisočkrat bi moral ponoviti, da bi mi odleglo.

»Babica, če si odsekaš prst, si invalid-dva prsta.«

»Ne, saj se zarase.«

»Tevž ne bo invalid, še bo lahko kopal jame in cepil debla.«

»Seveda.«

Z babico sem večkrat modroval. Modrost je bila v naši hiši izključno njena last. Tudi ded je bil modrijan, toda moral je biti poprej vse popoldne v Čemažarjevi gostilni. Pa mu nisem verjel. Spomnil sem se, da mi je, ko sem bil še čisto, čisto majhen, lagal, da mu bodo po prsih iz dolgih sivih kocin zrasle češnje. Verjel sem mu, toda ko sem kasneje ugotovil, da se to nikdar ne bo zgodilo, sem obupal nad dedovo učenostjo. Nikdar mu po prsih ne bodo zorele češnje.

»Tevž je dober delavec, kajne?«

»Dober, dober, pa ga ljudje ne marajo. Ko je bil še mlajši, je delal po gostilnah nereda, izzival je Lahe, zaprt je bil vsako soboto.«

»Zaprt?!«

»Ko so ga potem odpeljali v Rim v zapor, je bil mir. Ko se je vrnil, se je čudno potresal — menda so ga mučili. Odslej je popival večer za večerom. Mnogokrat je obležal po kanalih in...«

»Kaj in...«

»Toliko da ni neke noči zmrznil.«

»Viki Čadežev je rekel, da je dober delavec.«

»Če je trezen.«

Ob takih pogovorih sem po navadi zaspal na peči in naslednje jutro nisem prav vedel, ali je bilo to res ali ne. Tovarišica Elza ni Tevža nikdar omenila, pa je rada govorila o ljudeh z vasi. Mislila je, da učeno, pa ni bilo res. Nikdar ni nikogar prepričala. Obljudne deklice so ji nosile rože, mislile so, da jim bo zato boljše šlo v šoli. Mislim, da so imele prav. Posebno Maja.

Posebno Maja. Tudi naslednje jutro je ni hotelo biti od nikoder. Ves čas stiske sem si jo predstavljal na Samsonu. Nedeljsko jutro je bilo toplo in umito. Po vasi so se sprehajali ljudje. Nekateri so zavili po stopnicah v cerkev. Prsta v špranji pod stopnicami sta me dražila le še zato, ker so Tevža odpeljali v bolnišnico in ker Maje ni hotelo biti od nikoder. Dolg premislek in stara izkušnja sta me docela prepričala, da bo ona vse vedela in mi pomagala vse urediti. Nedeljsko jutro ni naklonjeno razglabljanju, nedeljsko jutro ne more biti okvir žalosti. Ravnodušni so koraki lepo oblečenih mož in deklic z belimi pentljami, ki se potem postavijo ob cerkveni zid in se smejejo soncu, ki se vzpenja po Samsonu. Ravnodušne so žene, ki tečejo v mesnico in se vračajo jezne na mesarja. Še steple ga bodo. Mama in sestra sta se večkrat menili o tem, ne vem pa, ali za šalo ali zares. Zdi se mi, da v naši mesnici prodajajo samo loj in kosti.

»Za knape je vse dobro.«

Ta mamin stavek me je pojezil; v nedeljsko jutro je kanila kaplja srda na goljufe, idiote, maslarje, cigane.

»Maja, Maajaaa!«

Dolge stopnice so Kalvarija, pod predzadnjo je razpoka, ki vodi v globine. Na začetku votline sta dva odsekana prsta. Tevža so odpeljali in je vso noč prejokal, le proti jutru je za kratek čas zatisnil oči.

»Maajaa, Maja!«

Ni je hotelo biti. Oblačijo jo. V lase ji bodo pripeli veliko belo pentljo. Bala se bo dotakniti prstov. Po ramenih se je sprehodil srd. Morda se bom tudi sam bal. Kaj če ju ni več v votlini. Po votlinah hodijo debele podgane in žrejo kri ter meso. Podgane z dolgimi repovi, s kosmatimi členki. Podgane z očmi, v katerih sta strnjena kri in sla po žrtju. Podgane z ostrimi zobmi, z nabrušeno grozo. Podgane z zavaljenimi mehкими trebui. Po stenah votline se odbijajo odmevi. Pijavke z vlago vsesavajo v gladka telesca grozo. Ob prstih se je ustavilo krdelo podgan. Spogledale so se. Prva se je lotila majhna podganica. Glodala je črno meso ter izvabljala lakoto v žrelih črnuhov.

»Maajaa, Maajaa!«

Pripenjajo ji belo pentljo.

Nedeljsko jutro je bilo toplo in umito. Nad Jelenkom so se sprehajale ovčice, bale so se kotanje neba.

»Maja, Maja, Maja...«

Šepetanje je kipelo v brezup, dan je rasel v gmoto pomislekov. Prsta lahko zakopljem za živo mejo na senožeti Samsona, tam smo pokopali že najmanj deset ptičev. Pokopavali smo nesrečo. Čez jato mladih sinic, ki so sfrfotale iz gnezda na cesto, je zapeljal rdeč kamion. Maja je jokala. Gnezdo lastovk je izvohal platnarjev maček. Nekaj jih je požrl, dve smo mu izpulili iz gobca. Šmehov Francek je sklenil, da bo mačka obglavil. Večkrat smo že nesli na to pokopališče rože. Doma nismo pravili, Maja pa je nekoč povedala tovarišici Elzi. Mislila je, da se ji prikupi, pa so se ji vsi smejali, posebno veliki ponavljalci in potem nagajali še meni in Francku ter Mirku.

Po kosilu sem se odločil. Vse sem razložil Maji. Na licih ji je igrala narejena resnost. Ne vem zakaj. Na vrhu stopnic sva se ustavila.

»Poglej!«

Ulegel sem se na trebuh in se zbal podgan. Glavo sem nagnil čez mrzli rob. Prevzela sta me tema in hlad špranje. Pred izhodom je stal siv kamen za njim je strašil črn noht. Več se ni dalo videti.

»Vidim ju.«

»Vzemi ju ven!«

»Imaš papir?«

Tresel sem se, rob bele stopnice me je tiščal za grlo, po rokah so hodile mravlje.

»Bojiš se.«

Čutila je mojo stisko. Odmaknil sem kamen. Prsta sta bila prav tako, kot sem ju dal včeraj. Bela, mrliška, vedel sem, da sta mrzla in trda. Koža na prvem je bila grozeče sfrknjena. Na konceh je bila str-

njena kri. Zatrzal sem. Obliznile so ju podgane. Z roko ju ne smem prijeti.

»Vzemi ju ven!«

Ogrnil sem si dlan z robcem in zatipal v votlino.

»Trda sta.«

Mnogo več bi ji moral povedati.

»Bojiš se.«

Ko sem zaobjel oba, sem ju ovil z robcem. Gnus in pot. Dvignil sem se in jo pogledal. Prepričan sem bil, da se boji in hkrati določno spoznal, da je vse doslej igrala. Dolgo sva se spogledovala. Prsta v robcu sta bila kot dva kamna.

»Greva na britof.«

Bela pentlja je zaigrala privoljenje. Ob obotavljajočem kimanju sem spregledal, da noče pri stvari biti za nič odgovorna. Stekel sem po sivem lešu. Vlekla se je za menoj kot bojazen. S tekom sem miril sovraštvo, zaplalo je v meni, takoj ko sem uvidel njen obotavljajoči odnos. Medtem mi je zadajal bolečino star spomin na smeh velikih ponavljalcev, ki so se z gričev z lesenimi torbami pripodili v moj razred in me mučili z močjo ter ogabnim zapostavljanjem. Če bi se bila njihova umazana sla smejala meni, bi bila Maja prav gotovo potegnila z njimi. Trda prsta v dlaneh sta bila v nekem nedoumljivem razmerju z moškim smehom velikih ponavljalcev. Tudi v smehu je tlela groznja. Režali so se pojmom: pridnost, olika, knjige, igra, stavek, učiteljica. Prisluškoval sem, kako so se skrivaj menili, kako bodo pričakali zvečer tovarišico Elzo in jo slekli. Tisti večer nisem mogel zaspati. Gledal sem jih, kako vlačijo, trgajo in se režijo. Ko so opravili, so zbežali z lesenimi torbami, obešenimi na usnjenih pasovih v hribe na svoje raztresene domove, kjer ni mam. Zapregli so črne konje in jih z rdečimi biči mlatili po mokrih zadnjicah. Tovarišica Elza je gola bredla reko in jokala. Bela prikazen se je iz temne hoste potegnila ob hišah v šolo. Med dlanmi je postalo vroče.

Maja se je z navidezno hladnostjo vlekla za menoj. Ob cerkvi je postala. Počakal sem.

»Kje je zakopana Tevževa mama?«

Odljudno se je nasmehnila. Slednjič je domislila, da je bolje, da se od stvari umakne. Zmrazilo me je.

»Zakopljiva ju za plot na Samsonu, kjer smo lani pokopali ptiče. Po kosilu ju nesiva. Tevž ne bo hud, mislim, da ne bo niti vprašal.«

Očetova groznja je prodirala na površje. Tevž je zapito šcene. Babe hudičeve.

»Če nočeš, ju zakopljem sam, boš molčala?«

Spet je se zasmejala. Morda je imela vso stvar le za nepomembno Tevževo šalo.

»Nikomur ne pravi!«

Stekel sem med nagrobniki do konca britofa in splezal čez zid. Poln dobrote in vere v svoje početje sem se oglednil. Lezla je za menoj. Iz zelenega ozadja in rumene cerkve sta izstopali bela pentlja in prav take nogavice. Ponovno sem začel verjeti njeni dobroti. Po dolgem britofu je stopala modro in resno. Kot je slednjič resnično premislila. Počakal sem in sklenil. Prsta pustim za zidom, po kosilu ali jutri ju bom pokopal na Samsonu. Na grob bom postavil kozarec z rožami. Nabral jih bom spotoma.

Zavita v robec sem ju položil tik zida in ga ohrabren spet preplezal ter hitel Maji naproti.

»Ali ne boš pokopal prsta?«

»Ju bom že.«

»Kdaj?«

»Popoldne.«

»Vprašala bom očeta, kje je pokopana Tevževa mama.«

»Ne, ne pravi očetu.«

Razburkala mi je vest. Potem se je zasmejala in obrnila. Molče sva šla kot dva pogrebca in mislila.

Prsta me nista več razburjala. Vseeno bi bilo bolje, če bi bil zaupal Šmehovemu Francku ali Mirku. Zakaj silim v to babo avšasto. Bela pentlja se ji je potresala v ritmu korakov. V zvoniku je tolklo in se izgubljalo v mračni zavesti. Tevža čedalje bolj skrbi grozna izguba. Zviža se po postelji. Zdihuje. Po vinu bi mu odleglo.

Ko sem stopal po britofu, sem modro in ponosno ocenil položaj ter izvedbo velikega dela. Samota mi je dvigala ponos in v zavesti sem dojel sladko kapljo žrtvovanja. Vsak križ in vsak beli spominski kamen je postal priznanje plemenitemu hotenju. PLEMENITO HOTEN JE PA JE PREDSOBA SREČE. Mrličje sem vedno mrzil, če sem jih videl. Ko so se pogovarjali o njih, sem spoštoval njihovo stanje. Nikoli se nisem zavedel, da se s to čudno ljubeznijo podzavestno oprijemljem svojega trenutnega srečnega bivanja.

Preplezal sem zid na koncu britofa. Obstal sem ob zidu in v trenutku je vse umrlo v meni. Prsta sta čez noč izginila. Preden je stisk pri srcu objel zavest, sem se skoraj zgrudil k praznemu molku. Pod seboj sem dojel šepetanje potoka. Še isti trenutek me je dvignila rešitev. Pre-taknil sem se v goščavje in mi je odleglo. Zagledal sem robec ob izsušenem gabru. Strastno sem se zagnal skozi gosto lozje, a v brezupju sled-

njič nemočno obstal. Prstov ni bilo nikoder. Stiska. Prebredel sem okolico, iskateljska vnema pa je popustila, takoj ko je kanil v zavest najprej dojem črnih podgan in potem občutek ostrih zob divje zveri. Usedel sem se k robcu, vrgel glavo med dlani ter se grenko razjokal. Samota je naenkrat postala visoka pesem tolažbe. Nedoločno kesanje in žalost so izpodrivale strelice laži. Preostala mi je torej samo laž. Ko je spomin srečal Tevža, sem zaihtel. »Nesi ju zagrebsti v materin grob, v materin grob!« — »Tevž je dober delavec, če ni pijan.« — »Lahi so mu uničili življenje.« — »Kaj hočemo.« —

Solze so vrele, začutil sem mokroto na kolenu. Iz oči je vrelo sovraštvo na belo pentljo, ki vihra z igravostjo pomladnih sap. Grizel sem noht, iz palca je zacurljala kri. Vlekel sem z zobmi, čeprav je bolelo. Noht se je krivo zatrgal, groza v zobeh pa ni popustila. Kri. Kaplje solz in kaplje krvi. V ustih sem slednjič dojel slan okus. »Solze so slane...« *Na pogrebih jokajo tudi možje. Tevž skoplje črno mastno jamo. Ko mrliča z debelimi vrvmi spuščajo vanjo, stoji Tevž poleg in jeclja navodila, neoziraje se na jok mater in mož. Navodila imajo en sam smisel: dno — dno mastne jame. Na dnu čakajo črvi, veliki in beli. Ko Tevž zagrebe rjavo, zlato obrobjeno krsto, se lotijo. Obleka, lasje, nos, prsti, ušesa. Žrejo smrad in meso. Bolj ko žrejo, bolj so beli. Po nagubanih hrbtih jim polje zadovoljstvo, v rumenih očeh je sla po žrtju.*

Vsako izginevanje življenja je postalo tolažba. Solze so popuščale zamaknjenosti, zamaknjenost pa je soočenje z resnico. Kam naj dam laž? Potem bom nekega večera Tevžu vse razložil. Tisto o podganah in tisto o resnici. Pijan bo in ne bo razumel, a če bo razumel, bo še isto noč pozabil.

Stopal sem po pokopališču in verjel. Verjel sem trhlím križem in orjaškim kamnom. Verjel sem Maji in babici, mami in sestri, očetu in Vikitu Čadežu. Verjel sem sencam, ki so grozeče osvajale vrh Samsona.